

MJ310850

MASARYKOVA UNIVERZITA	
Ped. fakulta - podatelna	
Č.j./E.č.:	17U/67/2014/PdF
Datum/Čas	07-01-2014 /
Počet listů dokumentu:	8
Počet příl. a listů/sv.: /
Počet a druh nelist. příloh: /

Posudek oponenta habilitační práce

Vloženo do srovn. 17U/53283/2013/PdF-13

Masarykova univerzita

Fakulta

Pedagogická fakulta MU

Habilitační obor

Pedagogika

Uchazeč

Mgr. Jiří HAVEL, Ph.D.,

Pracoviště

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Habilitační práce

Inkluze v českých primárních školách v kontextu současného pojetí výuky elementárního čtení a psaní

Oponent

doc. PaedDr. Ivana BRTNOVÁ ČEPIČKOVÁ, Ph.D.,

Pracoviště

Pedagogická fakulta UJEP v Ústí nad Labem

Text posudku (rozsah dle zvážení oponenta)

Aktuálnost tématu práce

Předkládaná práce Mgr. Jiřího HAVLA, Ph.D., je prací, která se zaměřuje na otázky, kterými se snažíme charakterizovat jeden z nových fenoménů ve školství, problematiku inkluzivního vzdělávání. Inkluzivní vzdělávání je v současném světě vnímáno jako jeden z podstatných faktorů, který pomáhá uskutečňovat sociální a obecně lidské představy o kvalitě vzdělání a následně i života všech jedinců i skupin. Proinkluzivní nastavení škol je podmíněno mnoha faktory např. vzdělávacím systémem, systémovou podporou práce škol a učitelů aj. Problematika připravenosti škol a učitelů na práci s jakkoliv znevýhodněnými žáky je základním pilířem inkluze ve vzdělávání. Předložená práce si klade za jeden z cílů přispět školám a učitelům k pochopení smyslu inkluze a pomoci jim při vytváření inkluzivního prostředí.

Struktura a logika práce

Habilitační práce je teoreticko – empirickou studií. Obsahově je habilitační práce strukturována do 5 základních kapitol, které systémově přinášejí pohled na danou problematiku. Teoretický úvod - vstup do problematiky je v rozsahu cca 80 stran (rozsah 3 kapitoly), empirická část v téměř shodném rozsahu cca 90 stran (2 kapitoly).

Jak je patrné z úvodních stran textu, na oblast vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je zaměřeno pracoviště habilitanta formou výzkumného záměru *Speciální vzdělávací potřeby žáků v kontextu Rámcového vzdělávacího programu*. Autor sám se

významně podílí na naplnění cílů výzkumného záměru již od roku 2007. Hlavním informačním zdrojem předložené práce je vlastní aktivní účast autora na projektu při řešení konkrétního výzkumného úkolu *Naplnění obsahového rámce školního kurikula při zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na 1. stupni ZŠ a možné strategie výuky při práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami vyúsťující v inkluzivní didaktiku*. Autor se tedy dané problematice teoreticky i výzkumně věnuje již 7 let. O této skutečnosti svědčí bohatá publikační činnost jmenovaného (14 publikací), na základě které je zpracována habilitační práce. Právě dlouhodobost a systematickosti práce na tématu je solidním východiskem předložené práce.

V první kapitole se autor velmi pečlivě zabývá základní terminologií a představuje dosavadní výzkumy i publikace k danému tématu, a to jak české, tak i zahraniční. Formuluje tak vytvoření nového paradigmatu ve vzdělávání a tím je skutečnost, že všichni mají mít přístup ke kvalitnímu vzdělávání, bez ohledu na okolnosti, které nemohou ovlivnit.

Ve druhé kapitole se autor zabývá procesem utváření inkluzivního prostředí v českých primárních školách. V první podkapitole shrnuje poznatky, které autorský tým zjistil během kvalitativní obsahové analýzy požadavků na péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v základních školách běžného vzdělávacího proudu, které jsou vymezeny v dokumentech školské legislativy a v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Výsledkem analýzy byla základní pojmová osnova, která obsahovala devět kategorií prvního řádu, jimiž jsou charakterizovány požadavky na zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Uvedenou osnovu pak autorský kolektiv využil k analýze školních vzdělávacích programů (8 základních školách) a jejich následné komparaci. Výsledky komparace naznačují určité problémy, překážky v zavádění inkluzivního vzdělávání, které nebude jednoduché odstraňovat. Postrádám hlubší kritickou analýzu výsledků šetření a také komparaci výsledků šetření s výsledky podobně zaměřených prací např. Z. Svobody (2008,2009), K. Laurenčíkové (2009), aj.

Ve druhé podkapitole jsou uvedeny výsledky sebehodnocení podmínek pro inkluzivní vzdělávání zmíněných škol. Autorský kolektiv využil původní britskou předlohu *Index for Inclusion* (Booth & Ainscow, 2002), kterou modifikoval pro potřeby autoevaluace škol. Existují však i další zdroje, které mohly být využity při konstrukci dotazníku např. Rámcové indikátory inkluzivního vzdělávání evropské Agentury pro rozvoj speciálního vzdělávání apod. Samotný název výzkumného nástroje autorů je shodný právě s tímto dotazníkem, což je pro čtenáře matoucí.

Autor si klade (na základě zjištění) uvedené otázky: „*Nebo jsou principy inkluze mnohdy posuzovány povrchně s jistou samozřejmostí, protože by to tak mělo být? Nebo dokonce se jim tato edukace již zcela daří?*“ Na tyto otázky měl reagovat následující výzkum - přímé pozorování jevů inkluze ve výuce. Výsledky přímého pozorování a autoevaluace byly následně komparovány. Snaha o komplexní analýzu však vedla ke sklouznutí do příliš obecné roviny, která neposkytuje odpovědi na uvedené otázky.

Ve třetí kapitole se autor opět vrací ke konceptům inkluzivní pedagogiky, kurikulu podporujícímu inkluzi (již zmiňovaných v předchozích kapitolách) s cílem formulovat indikátory inkluzivní didaktiky. Zařazení formulace indikátorů v této části považuji za ne zcela ideální. Musím se ptát, co bylo vlastně pozorováno ve školách během předchozích výzkumů? Co tvořilo ony indikátory, které byly sledovány? Nebyly to právě uvedené indikátory inkluzivní didaktiky? Odpověď na tuto otázku bychom pravděpodobně našli v publikacích, které autor zmiňuje. Z předložené práce však nelze poslušnost vysledovat.

Poslední dvě kapitoly jsou vyústěním snah autora o uchopení didaktických aspektů inkluzivního vzdělávání vztažené na jeden z předmětů primární školy a to na výuku elementárního čtení a psaní. Metodologickému postupu provedeného výzkumu je věnována kapitola čtvrtá, v níž jsou nastíněny hlavní cíle, výzkumné otázky a celkový design výzkumu. Autor použil ve svém výzkumném šetření kvalitativní výzkumné metody. Četnost výzkumného vzorku pro potřeby práce (s ohledem na využití kvalitativních metod) a s ohledem na sledovanou problematiku je odpovídající.

Oceňuji využití metody ohniskových skupin, která je méně používanou metodou, a zároveň metodou, která v případě vhodného nastavení diskuze může přinést zajímavá zjištění.

Závěrečná pátá kapitola pak přináší výsledky několikaúrovňové analýzy výzkumného šetření v podobě analytického příběhu popisujícího realitu v současném proinkluzivním pojetí výuky elementárního čtení a psaní v běžných školách.

Cíle a přínos práce

Autor v úvodu zmiňuje směřování práce k vytýčenému konečnému cíli, kterým je vyústění v inkluzivní didaktiku. Lze konstatovat, že stanovený cíl habilitační práce byl naplněn, což lze reflektovat z obsahu habilitační práce, přístupů autora i zjištěných výsledků výzkumných aktivit, i když s různou mírou rozpracovanosti a argumentační přesvědčivosti dílčích oblastí. Závěry výzkumu přinášejí zjištění, která umožní korigovat současný stav ve smyslu zlepšení tj. zvýšení míry inkluzivního vzdělávání v českých školách i když v empirické části mohl

autor ne opisem, ale kritickou analýzou více načrtnout, co česká škola a učitel potřebuje, aby se škola mohla stát inkluzivní. Sám uvádí, že odpověď nebude jednoduchá, ale právě hlubší analýza zjištění, která by na dané otázky odpověděla, chybí.

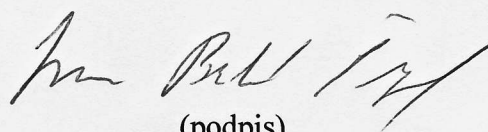
Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Autor uvádí „Školám pak byly postupně vytvářeny podmínky podporující inkluzi a rozvoj vzdělávání co nejširší populace v nich“. Prosim autora, aby více rozvedl ono vytváření podmínek podporujících inkluzi.
2. Konkretizace didakticko-metodických postupů při práci se žáky se specifickými vzdělávacími potřebami – vlastní zkušenosti. Doporučení pro praxi.
3. Jaká je filozofie českého učitele vzhledem k inkluzi ve vzdělávání?
4. Jak souvisí uplatňování principů inkluze ve vyučovacím procesu se vzpomínanými školními vzdělávacími programy?

Závěr

Habilitační práce Jiřího HAVLA „Inkluze v českých primárních školách v kontextu současného pojetí výuky elementárního čtení a psaní“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

V Ústí nad Labem, dne 4.1.2014

(podpis)